

«Das Unheimliche» på norsk?

//

//]]]]> //]]>

OVERSATT: Sverre Dahl har i tre tiår oversatt tyskspråklig skjønnlitteratur, og en rekke filosofiske og idéhistoriske verker. I fjor kom *Mellom psykoanalyse og litteratur*, en samling artikler av Sigmund Freud. Her forteller Dahl Salongen litt om den store psykiaterens ironi og omstendelige argumentasjonsrekker.

Utover høsten vil norske oversettere av filosofi og idéhistorie presentere sitt arbeid her på Salongen.

Hvorfor trenger vi en oversettelse av akkurat disse tekstene?

– Det hersker liten tvil om hvilken enorm betydning Freuds utforskning av menneskets psyke og ikke minst hans påvisning av barndommens betydning har hatt for litteraturvitenskapen og den litterære kritikken i det 20. århundre. Dette utvalget samler Freuds kanskje viktigste tekster på området, og de fleste har merkelig nok hittil ikke vært oversatt til norsk. Interesserte som ikke behersket tysk, har i høy grad vært henvist til engelske oversettelser. Men da norsk, ikke minst når

det gjelder et mer abstrakt begrepsapparat, ligger nærmere tysk enn engelsk, mener jeg at norske lesere nå kommer Freuds original nærmere.

Hvilke er de spesielle utfordringene med akkurat denne forfatteren?

//

//]]]]> //]]>

– [Sigmund Freud](#) har et navn som stor stilist med en særegen bruk av ironi og underfundighet. Likevel er hans noe omstendelige tyske akademiske språk med lange argumentasjonsrekker en utfordring for en oversetter.

Er det sentrale begreper eller formuleringer som har vært utfordrende eller spennende å gyve løs på?

– Her kan nevnes begrepet «det uhyggelige» i artikkelen av samme navn. Dette er et svært sentralt begrep hos Freud, og er den nærmeste oversettelsen jeg kunne finne av hans originalbegrep «Das Unheimliche». Dette begrepet er det motsatte av det tyske «heimlich» eller «heimisch», som altså betyr «hjemlig». Men ordet «det uhjemlige» går jo ikke på norsk. Likevel synes jeg at de særnorske begrepene «hyggelig» og «uhyggelig» kommer Freuds mening svært nær.

– Senere har jeg fått høre at norske psykologer her gjerne har brukt det tyske uttrykket «das Unheimliche», men nå vil vurderer å gå over til «det uhyggelige»!

Har du en favorittpassasje, som du kanskje er ekstra fornøyd med oversettelsen av, som du

vil dele med oss?

– La meg velge et lite stykke fra Freuds takketale for Goethe-prisen i 1930, der temaet er nytten av biografi i litterær kritikk:

Men hva rettferdiggjør et slikt behov for å få kjennskap til livsomstendighetene til en mann når hans verker er blitt så viktige for oss? Man sier generelt at det er et ønske om å komme en slik mann nærmere, også menneskelig. Det kan så være; det er altså behov for å oppnå et affektivt forhold til slike mennesker, for å plassere dem i rekken av fedre, lærere og forbilder som vi har kjent eller allerede har erfart innflytelsen fra, med den forventning at deres personlighet vil være like storartet og beundringsverdig som de verkene vi har av dem.

Likevel må vi innrømme at et annet motiv spiller inn. Biografiens rettferdiggjørelse inneholder også en bekjennelse. Biografien vil riktignok ikke redusere heroen, men bringe ham nærmere. Men det vil jo si å redusere avstanden som skiller oss fra ham, og det virker jo i retning av en reduksjon. Og når vi får vite mer om livet til en stor mann, er det uunngåelig at vi også får høre om anledninger der han virkelig ikke gjorde det bedre enn oss, der han virkelig kommer oss menneskelig nærmere. Allikevel mener jeg at vi skal erklære biografiens anstrengelser for legitime. Vår innstilling til fedre og lærere er nå engang ambivalent, for vår beundring dekker vanligvis over en komponent av fiendtlig opprør. Dette er en psykologisk ulykke som ikke lar seg endre uten voldelig undertrykkelse av sannheten og må fortsette i vårt forhold til store menn, hvis livshistorie vi vil utforske.

– **Å være tro mot originalen kan fort stå i motsetning til å hensynet til dagens lesere. Hvordan har du balansert?**

//

//]]]]> //]]>

– Mitt hovedprinsipp som oversetter har alltid vært å følge originalverkets språk og innhold mest mulig trofast. Av og til har jeg kalt oversettelse en «imitasjonskunst». Men en vesentlig del av denne kunsten består selvsagt også i å sørge for at den norske versjonen ikke blir uleselig for norske lesere i dag, men «flyter» rimelig bra. Denne balansegangen står en oversetter overfor i nærmest hver eneste setning.

Hva blir neste prosjekt?

– Jeg arbeider hovedsakelig med oversettelse av tysk skjønnlitteratur. Der venter noen prosjekter. Men kommer det et tilbud om en oversettelse av et interessant tyskspråklig verk innen idéhistorie, vil jeg selvsagt også vurdere det seriøst.

